

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

ПОГОДЖЕНО

на засіданні вченої ради факультету
української філології, іноземних мов і
соціальних комунікацій
(назва факультету)

Протокол № 5 від «15» березня 202 року
В.о. декана Габелко О.М. Габелко
(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ЦДПУ імені Володимира Винниченка
від « » 202 року №
Голова приймальної комісії
Ректор Є.Ю. Соболев

Обговорено і затверджено
на засіданні кафедри
української та зарубіжної літератури
(назва фахової кафедри)

Протокол № 8 від «15» березня 202 року
Завідувач кафедри Клочек Б.Д. Клочек
(підпис)

**ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО
ВИПРОБУВАННЯ
з філології**

Напрямок:

ОСНОВИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

(назва предмету/дисципліни)

для осіб, які вступають на I курс

денної/заочної форми навчання

за неспорідненою спеціальністю

для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

зі спеціальності Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Наукова спеціальність: 035 Філологія

Рівень вищої освіти: третій - доктор філософії (PhD)

Кропивницький–2022

Пояснювальна записка

Додаткове фахове вступне випробування – форма фахового вступного випробування, яке проводиться для осіб, які беруть участь у конкурсі для здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії, на основі здобутого рівня магістр/спеціаліст **за іншою спеціальністю**.

Екзаменаційний білет складається з 2 (двох) теоретичних питань за змістом програми.

Форма проведення додаткового фахового вступного випробування – письмове опитування за білетами.

Оцінювання результатів додаткового фахового вступного випробування, незалежно від форми проведення оцінюються за двобальною шкалою – **«склав»/«не склав»**, при цьому:

- а) для проміжного оцінювання використовується 100-бальна шкала;
- б) мінімальна позитивна оцінка складає 60 балів;
- в) до екзаменаційної відомості вноситься оцінка 0 (нуль), якщо абітурієнт отримав оцінку нижчу ніж 60 балів і оцінка 1 (один), якщо абітурієнт отримав оцінку 60 або більше балів.

Час для складання додаткового фахового вступного випробування **2 (астрономічні) години**.

Пояснювальна записка

Завдання вступного екзамену з «Основ літературознавства» полягає у вимірювання та оцінки знань та умінь абітурієнта, котрий претендує на навчання в докторантурі зі спеціальності «філологія» (літературознавчий напрям).

Абітурієнт повинен

ЗНАТИ ТА УМІТИ

- аналізувати літературні твори як твори мистецтва, осмислювати мистецтво слова як систему;
- володіти уявленнями про поетику літературного твору, художнього тексту, про множинність його інтерпретацій;
- правильно осмислювати специфіку літератури як мистецтва слова, розбиратися в основних закономірностях літературного процесу, розуміти суспільну роль художньої літератури
- володіти навичками самостійної навчальної і науково-дослідної роботи, вміння вести спостереження над способами і прийомами типізації та індивідуалізації характерів, майстерністю композиції та сюжету, мовою художніх творів і особливостями віршування
- володіти навичками наукового аналізу художніх творів, самостійного вивчення науково-методичної літератури та вміння її використання.

Якісні показники оцінювання відповіді вступника

(90 – 100 балів) оцінка «відмінно»

- вільно володіє категоріально-понятійним апаратом теорії літератури;
- виявляє ґрунтовні знання з історії української літератури;
- володіє мистецтвом аналізу літературного твору, застосовуючи при цьому методологічні та методичні принципи системного підходу; точно виявляє художність твору за змістовими та формальними критеріями;
- уміє логічно та аргументовано викладати свої думки;
- знайомий з усією обов'язковою літературою, виявляє свідомий інтерес до додаткової літератури, користується інтернет ресурсами.

(75 – 89 балів) оцінка «добре»

- в основному добре володіє фактичним матеріалом з теорії літератури, уміє застосовувати його при аналізі літературного твору і літературного процесу, проте допускає при цьому незначні помилки та неточності;
- має ґрунтовні знання з історії літератури, проте допускає незначні неточності;
- належним чином володіє методологією та методикою аналізу літературного твору, проте допускає неточності у формулюванні головних смислів та в аналізі виразально-зображувальних засобів;
- добре володіє усним та письмовим мовленням;

(60 – 74 балів) оцінка «задовільно»

- посередньо володіє фактичним матеріалом з історії та теорії літератури, допускає незначні помилки у розумінні основних категоріальних понять теорії літератури;
- відчуває деякі труднощі при ілюстрації теоретико-літературних положень конкретними прикладами;
- недостатньо розуміє логіку та особливості літературного процесу;
- недостатньо володіє методологією та методикою аналізу літературного твору, допускає неточності у формулюванні головних смислів та в аналізі виразально-зображувальних засобів; допускає помилки у виборі стратегії і тактики аналізу літературного твору;

(1 – 59 балів) оцінка «незадовільно»

- неглибоко та не системно засвоїв теоретико-літературний матеріал, відтворює його репродуктивно – тобто з недостатньою осмисленістю; проявляє некомпетентності в знанні історії української літератури.

- відчуває труднощі при ілюстрації теоретико-літературних положень конкретними прикладами;
- з недостатньою професійністю володіє термінологічним апаратом теорії літератури;
- погано розуміє логіку та особливості сучасного літературного процесу;
- недостатньо володіє методологією та методикою аналізу літературного твору, допускає неточності у формулюванні головних смислів та в аналізі виразально-зображувальних засобів; допускає грубі помилки у виборі стратегії і тактики аналізу літературного твору;

Зміст програми

1. Завдання теорії, історії літератури та літературно-художньої критики на сучасному етапі.
2. Об'єкт і предмет літературознавства. Основні літературознавчі дисципліни.
3. Допоміжні наукові дисципліни літературознавства.
4. Об'єкт і предмет художньої літератури.
5. Специфіка літератури, різні підходи до її тлумачення (наслідування, відображення, нова дійсність, сублімація пригнічених поривів, гра і т.д.).
6. Образність літератури. Визначення художнього образу, тлумачення його чуттєвої конкретності.
7. Творчі літератури. Талант і геній, їхня роль у творенні шедеврів. Єдність раціонального й ірраціонального, об'єктивного й суб'єктивного начал у творчому процесі.
8. Митець і суспільство.
9. Роль катарсису в процесі сприймання твору. Література як засіб самопізнання.
10. Особливості суспільного функціонування літератури. Загальнолюдське, класове й національне в літературі. Свобода творчості як найнеобхідніша умова розвитку літератури. Поняття «масова література», «елітарна література».
11. Поняття цілісності художнього твору, взаємодія в ньому змісту і форми. Закономірності взаємодії змісту і форми. Поняття про художній світ твору. Літературний твір як система.
12. Зміст художнього твору, його складники.
13. Форма літературного твору та її складники.
14. Що таке аналіз художнього твору? Його завдання, принципи, види й способи.
15. Аналіз взаємодії змісту і форми художнього твору. Поняття про синтез. Інтерпретація художнього твору.
16. Принцип історизму в аналізі художнього твору.
17. Викладова форма літературного твору (нарація). Історичний та функціональний підходи до класифікації форм викладу. Поєднання різних форм викладу в літературному творі.

18. Поєднання комунікативної й естетичної функцій мовлення в літературному творі.
19. Мовлення автора й мовлення дійових осіб. Роль авторського ідеалу в організації художнього слова в літературному творі.
20. Лексика художнього твору. Використання письменником синонімів, омонімів, антонімів, а також діалектизмів, архаїзмів, неологізмів. Їх функціональна роль.
21. Порівняння, його види, ідейно-естетична роль.
22. Епітет, його види, ідейно-естетична роль.
23. Художні тропи. Метафора (персоніфікація, алегорія). Метонімія (синекдоха, антономасія) та інші види метонімічних зв'язків. Їх ідейно-естетична роль.
24. Гіпербола, літота, антифраз, іронія, перифраз, оксиморон. Їх ідейно-естетична роль.
25. Синтаксис поетичного мовлення. Інтонація, риторичні запитання, звертання, оклики, еліпсис, замовчування.
26. Фігури поетичного мовлення. Інверсія, анафора, епіфора, стик, паралелізм.
27. Антитеза. Безсполучникові та багатосполучникові конструкції. Градація, її види.
28. Звукова організація поетичної мови.
29. Мовлення віршове і мовлення прозове як форми викладу. Особливості їхньої організації. Ритм. Одиниці ритму.
30. Антична (метрична) система віршування. Народнописенна система віршування. Основні риси. Коломийковий вірш.
31. Силабічна система віршування. Тонічна система віршування. Верлібр.
32. Силабо-тонічне віршування. Стопа. Двоскладові розміри. Пірихій. Спондей.
33. Трискладові розміри силабо-тонічного віршування. Дольники. Логаеди.
34. Засоби виразності віршових рядків: розмір, довжина рядка, цезура, перенесення, клаузула.
35. Рими. Види рим. Їхня характеристика.
36. Способи римування віршів. Білий вірш. Сонет. Вінок сонетів. Октава.
37. Строфа. Окремі види строфічної будови віршів. Терцет. Терцини. Ронделі. Рубаї. Хоку.
38. Тема художнього твору та її складники. Взаємодія життєвого матеріалу й проблем. Проблематика твору. Теми й мотиви. Аналіз твору з погляду його теми.
39. Ідея художнього твору, шляхи її втілення. Щаблі ідеї у творі. Ідеї і проблеми. Ідея і тенденційність. Види тенденційності. Взаємодія життєвого матеріалу та ідеї.
40. Поняття «персонаж», «дійова особа», «герой», «характер», «тип», сфери їхнього вживання. Види образів. Діалектика типового й індивідуального в образі.
41. Засоби розкриття характеру персонажа. Образ персонажа – результат творчої роботи письменника. Персонаж і прототип.

42. Композиція художнього твору та її складники. Шляхи аналізу твору з погляду композиції.
43. Образ оповідача (наратора) і його роль у творі. Автор і оповідач. Оповідач і персонажі.
44. Групування персонажів як складник композиції художнього твору й засіб утілення позиції автора.
45. Сюжет. Основні елементи сюжету. Сюжет і фабула. Види фабули. Види сюжету.
46. Позасюжетні елементи, їхня роль у творі, способи аналізу (на прикладах).
47. Поняття про художній час і простір як складники обставин (художнього світу твору). Динаміка часу і простору у творах різних родів і жанрів. Хронотоп і особливості композиції та сюжету твору.
48. Основи поділу літератури на роди. Характеристика літературних родів і жанрів. Зовнішні і внутрішні жанротвірні чинники.
49. Жанри епосу. Їхні особливості та способи аналізу.
50. Жанри лірики. Їхні особливості та способи аналізу.
51. Жанри драми. Змішані жанри. Їхні особливості та способи аналізу.
52. Критерії оцінки літературного твору. Художність і художній ідеал. Історична змінність художніх ідеалів. Проблема класифікації критеріїв оцінки твору (позатекстові, загальноестетичні, текстові критерії).
53. Історичний характер розвитку літератури. Поняття про художній поступ, його основні рушійні сили.
54. Стадіальний розвиток літератури. Літературний напрям, течія, стиль. Роль традицій і новаторства в розвитку літератури.
55. Класицизм, його основні принципи. Поділ жанрів на «високі» й «низькі». Правило «трьох єдностей». Раціоналістичний характер естетики класицизму.
56. Сентименталізм і романтизм у літературі. Їхні принципи та історична доля.
57. Бароко. Його особливості й історична доля.
58. Реалізм, його принципи й можливості. Основні етапи розвитку реалізму.
59. Соціалістичний реалізм. Сучасне тлумачення. Історична доля.
60. Модернізм у літературі. Основні течії модернізму. Поняття про постмодернізм.

Література

(підручники, посібники, довідкові матеріали)

1. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) / А. Ткаченко. – К., 1998 (Далі: Ткаченко А. (1998). – Сторінки).
2. Галич О. А. Вступ до літературознавства: підручник для студ. вищ. навч. закл. / О. А. Галич. – Луганськ, 2010 (Далі: Галич О. Вступ (2010). – Сторінки).

3. Літературознавчий словник-довідник. – К., 1997 (Далі: Словник-довідник (1997). – Відповідні статті).
4. Вступ до літературознавства. Хрестоматія / Упорядник Н. І. Бернадська. – К., 1995.
5. Моклиця М. Основи літературознавства / М. Моклиця. – Тернопіль, 2002.
6. Ференц Н. Основи літературознавства: підручник. – К.: Знання, 2011.
7. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996.
8. Аристотель. Поетика / Аристотель. – К.: Дніпро, 1967.
9. Баррі Пітер. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія / Пітер Баррі. – К.: Смолоскип, 2008.
10. Енциклопедія постмодернізму. Пер. з англійської В. Шовкун. – К.: Основи, 2003.
11. Клочек Г. У світлі вічних критеріїв. Про систему критеріїв оцінки літературного твору / Г. Клочек. – К., 1989.
12. Коцюбинська М. Література як мистецтво слова / М. Коцюбинська. – К., 1965.
13. Пахаренко В. Основи теорії літератури: навч.-метод. посіб. / В. Пахаренко – К.: Генеза, 2009.
14. Зборовська Н. Психоаналіз і літературознавство / Н. Зборовська. – К.: Академвидав, 2003.
15. Іванишин В. Нариси з теорії літератури / В. Іванишин. – ВЦ «Академія», 2010.
16. Наєнко М. Історія українського літературознавства / М. Наєнко. – К.: ВЦ «Академія», 2010.
17. Фролова К. Цікаве літературознавство / К. Фролова. – К., 1991.